

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-348-6-5>

УДК 338.43:330.341.1:502.131.1

САДОВНИК Олександр

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

<https://orcid.org/0000-0002-0865-1161>e-mail sadovnyk@kneu.edu.ua

ВОСТРЯКОВ Олександр

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

<https://orcid.org/0000-0002-9030-6569>e-mail: oleksandr.vostriakov@kneu.edu.ua

СКІЧКО Олексій

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

<https://orcid.org/0009-0008-3732-3993>e-mail: o.skichko@hermes-trading.com.ua

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ СТАЛОСТІ

У статті розглянуто концептуальні підходи до формування інноваційної моделі розвитку аграрних підприємств в умовах посилення глобальних трансформацій, цифровізації та кліматичних викликів. Обґрунтовано актуальність переходу аграрного сектору України до моделі сталого розвитку, що поєднує економічну ефективність, соціальну відповідальність та екологічну збалансованість. Визначено ключові проблеми галузі, серед яких деградація ґрунтів, нестабільність ринків, обмеженість ресурсів, зростання вимог до екологічності виробництва та недостатній рівень розвитку інноваційної інфраструктури.

Запропоновано інтегровану науково-практичну модель інноваційного розвитку аграрних підприємств, яка ґрунтується на поєднанні системного, екосистемного, механізмового та модельного підходів. Розкрито зміст ключових компонентів моделі — технологічного, організаційного, економічного, соціального та екологічного — та охарактеризовано їх вплив на довгострокову стійкість підприємств. Показано роль організаційно-економічного механізму, що забезпечує узгодженість між стратегічними цілями сталого розвитку, ресурсним потенціалом та управлінськими рішеннями.

Особливу увагу приділено значенню цифровізації, розвитку людського капіталу, формуванню інноваційної культури, взаємодії науки, бізнесу та держави, а також інтеграції українських аграрних підприємств до європейського економічного простору відповідно до вимог Green Deal. Доведено, що впровадження запропонованої моделі сприяє підвищенню інноваційної активності, конкурентоспроможності та екологічної стійкості аграрних підприємств, створюючи передумови для їхнього довготривалого збалансованого розвитку та зміцнення продовольчої безпеки країни.

Ключові слова: розвиток, інноваційна модель розвитку, аграрне підприємство, сталий розвиток, інновації, організаційно-економічний механізм, людський капітал, цифровізація, екосистемний підхід, конкурентоспроможність, «зелена» економіка.

SADOVNYK Oleksandr, VOSTRIAKOV Oleksandr, SKICHKO Oleksiy

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

CONCEPTUAL APPROACHES TO FORMING AN INNOVATIVE MODEL FOR THE DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL ENTERPRISES UNDER SUSTAINABILITY CONDITIONS

The article examines conceptual approaches to forming an innovative model for the development of agricultural enterprises under conditions of growing global transformations, digitalisation, and climate-related challenges. The relevance of transitioning Ukraine's agricultural sector to a sustainable development model integrating economic efficiency, social responsibility, and environmental balance is substantiated. Key sectoral challenges are identified, including soil degradation, market volatility, resource constraints, increasing environmental requirements, and insufficient development of innovation infrastructure.

An integrated scientific-practical model of innovative development is proposed, based on the combination of systemic, ecosystem, mechanism-based and model-based approaches. The content of the model's technological, organisational, economic, social and environmental components is revealed, along with their contribution to strengthening long-term enterprise resilience. The organisational-economic mechanism ensuring alignment between sustainability goals, resource potential and managerial decisions is outlined. Special attention is paid to the role of digitalisation, human capital development, formation of an innovation-oriented culture, and strengthened cooperation between science, business and the state. The study also highlights the importance of aligning the development of Ukrainian agricultural enterprises with the European Green Deal and modern sustainability standards. The results confirm that implementing the proposed model enhances innovation activity, competitiveness and environmental resilience, creating favourable conditions for long-term balanced development of agricultural enterprises and contributing to national food security.

Keywords: development, innovative development model, agricultural enterprise, sustainable development, innovation, organizational-economic mechanism, human capital, digitalisation, ecosystem approach, competitiveness, green economy.

Стаття надійшла до редакції / Received 02.10.2025

Прийнята до друку / Accepted 14.11.2025

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Сучасні глобальні трансформації світової економіки, посилення кліматичних ризиків і структурні зміни у системі продовольчого забезпечення визначають необхідність переосмислення підходів до розвитку аграрного сектору. Україна має значний природно-ресурсний потенціал і відіграє важливу роль у зміцненні продовольчої безпеки як на національному, так і на міжнародному рівнях. Проте існують численні виклики, серед яких деградація ґрунтів, нестабільність ринків, енергетична залежність, кадрові дисбаланси та зростання конкуренції, що підвищують потребу у переході до нової моделі розвитку, заснованої на інноваціях і принципах сталості.

В умовах цифрової трансформації та глобальної інтеграції традиційні методи управління не забезпечують належного рівня ефективності. Аграрні підприємства потребують системного оновлення організаційно-економічних механізмів, які здатні гарантувати гнучкість, адаптивність і ресурсну ефективність. Інноваційна діяльність стає головним чинником підвищення конкурентоспроможності, зниження екологічних ризиків і зміцнення соціальної стабільності сільських територій.

Особливого значення набуває наукове обґрунтування процесів упровадження інновацій, що поєднують економічні, соціальні та екологічні аспекти розвитку. Важливу роль відіграє формування інституційного середовища, яке сприяє взаємодії науки, бізнесу і держави, а також створення умов для розвитку людського капіталу, що є ключовим ресурсом інноваційних змін.

Дослідження інноваційного розвитку аграрних підприємств у контексті сталого розвитку є актуальним як з теоретичного, так і з практичного погляду. Воно спрямоване на формування концептуальних засад і науково-практичних інструментів, які забезпечують перехід аграрного сектору України до моделі сталого зростання, узгодженої з європейськими екологічними та соціальними стандартами.

Розвиток аграрного сектору України перебуває під впливом складних внутрішніх і зовнішніх чинників, що змінюють умови функціонування підприємств. Посилення кліматичних коливань, коливання цін на світових ринках, зростання вартості енергоресурсів і загострення конкуренції вимагають від підприємств нових управлінських підходів. Одночасно з цим зростає потреба у підвищенні ефективності використання ресурсів, забезпеченні продовольчої безпеки та збереженні природного середовища.

Проблема полягає у відсутності цілісного механізму, який би поєднував інноваційні процеси з принципами сталого розвитку. Більшість аграрних підприємств орієнтовані на короткострокові результати і не мають достатніх інструментів для інтеграції інновацій у стратегічне управління. Це ускладнює їхню адаптацію до сучасних викликів і обмежує можливості підвищення конкурентоспроможності.

Недостатній рівень взаємодії між наукою, бізнесом і державними інституціями, а також обмежений доступ до фінансових ресурсів стримують розвиток інноваційної діяльності. Крім того, відсутність ефективної системи моніторингу результативності впровадження інноваційних рішень не дозволяє оцінювати їхній вплив на економічні, соціальні та екологічні показники підприємств.

Отже, постає необхідність розроблення науково обґрунтованої концепції формування інноваційної моделі розвитку аграрних підприємств, яка забезпечить узгодженість між стратегічними цілями сталості та реальними умовами господарювання. Такий підхід дасть змогу підвищити ефективність управління, забезпечити раціональне використання ресурсів і зміцнити позиції аграрного сектору в умовах глобальної конкуренції.

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Проблеми інноваційного розвитку аграрного сектору та його адаптації до вимог сталості посідають важливе місце у наукових дослідженнях останніх років. Теоретико-методологічні засади інноваційного зростання економічних систем закладено у працях Й. Шумпетера [1], який обґрунтував роль інновацій у забезпеченні економічної динаміки. Подальший розвиток цих ідей отримав у працях М. Портера [2] та П. Друкера [3], які розглядали інновацію як ключовий інструмент формування конкурентних переваг підприємств.

У контексті аграрного виробництва питання формування інноваційних моделей і механізмів розвитку досліджують В. Андрійчук [4], О. Шубравська [5], А. Бричко [6], П. Саблук [7] та В. Пискливець [8]. Вчені наголошують на необхідності системного підходу до інноваційного оновлення аграрної сфери, який поєднує економічні, організаційні та соціальні чинники.

С. Забуранний [9] у своїх працях підкреслює важливість інституційного забезпечення інноваційних процесів у сільському господарстві, тоді як Л. Кучер та співавтори [10] розкривають зв'язок між цифровізацією аграрного виробництва та підвищенням його екологічної стійкості.

Узагальнюючи наукові підходи, можна зробити висновок, що більшість досліджень спрямовані на окремі аспекти інноваційного розвитку, технологічний або організаційний. Водночас недостатньо розробленими залишаються питання формування інтегрованої концепції, яка б поєднувала економічну результативність, соціальну відповідальність і екологічну збалансованість аграрних підприємств. Саме ці аспекти становлять наукову новизну даного дослідження.

ВИДІЛЕННЯ НЕДОСЛІДЖЕНИХ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

Попри значну кількість наукових праць, присвячених інноваційному розвитку аграрного сектору, залишається недостатньо розробленим питання формування цілісної науково-практичної моделі розвитку аграрних підприємств в умовах сталості. У більшості досліджень інноваційність розглядається переважно крізь технологічну або фінансову призму, без урахування системної взаємодії економічних, соціальних, екологічних та організаційних чинників. Недостатньо уваги приділено узгодженню інноваційних процесів із цілями сталого розвитку та ролі людського капіталу як ключового ресурсу цих трансформацій.

Також малодослідженими залишаються механізми інтеграції екосистемного й механізмового підходів до управління інноваціями в аграрному секторі, що обмежує можливості практичної реалізації стратегій сталого зростання. Наявні наукові підходи не забезпечують належної методичної основи для побудови універсальної моделі, здатної адаптуватися до сучасних викликів цифрової трансформації, кліматичних змін та посилення глобальної конкуренції.

Отже, потребує подальшого розвитку науково-методичне забезпечення, яке б поєднувало концептуальні засади інноваційного управління з практичними інструментами реалізації принципів сталого розвитку на рівні аграрних підприємств.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТИ

Метою є обґрунтування концептуальних підходів до формування інноваційної моделі розвитку аграрних підприємств в умовах сталості та розроблення науково-практичних засад її реалізації.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

У сучасних умовах глобальних трансформацій аграрний сектор виступає не лише фундаментом продовольчої безпеки, а й ключовим чинником забезпечення соціальної стабільності та екологічної рівноваги держави. Саме аграрне виробництво формує основу життєдіяльності сільських територій, забезпечує зайнятість населення, сприяє розвитку місцевої інфраструктури та підтримує національну економіку в кризові періоди. Водночас аграрний сектор зазнає впливу глибоких структурних змін, зумовлених процесами цифровізації, кліматичними викликами, зміною світових ринкових тенденцій, зростанням вимог до якості продукції та екологічної сталості виробництва.

Зростаюча глобальна конкуренція та турбулентність зовнішнього середовища зумовлюють необхідність пошуку нових підходів до розвитку аграрних підприємств, здатних забезпечити одночасне досягнення економічних, соціальних та екологічних цілей. Традиційні моделі, орієнтовані лише на збільшення обсягів виробництва та прибутку, вже не відповідають сучасним викликам, оскільки не враховують системний вплив інновацій, обмеженість ресурсів та екологічні наслідки господарської діяльності.

Формування ефективної моделі розвитку аграрних підприємств має ґрунтуватися на принципах сталості (sustainability), що передбачають інтеграцію трьох взаємопов'язаних складових, а саме: економічної ефективності, соціальної відповідальності та екологічної збалансованості. Такий підхід орієнтований на перехід від екстенсивного типу розвитку до інтенсивної моделі, де інновації стають базовим ресурсом зростання. Це означає, що інноваційність повинна бути присутньою на всіх рівнях функціонування підприємства: у технологічних процесах, організаційних структурах, управлінні людським капіталом та розробленні бізнес-моделей.

Інноваційна модель розвитку аграрного підприємства розглядається як інтегрована система цілей, принципів, механізмів і інструментів, спрямована на безперервне відтворення, модернізацію та оновлення технологічної, організаційної й ресурсної бази підприємства відповідно до вимог сталого розвитку. Її структура охоплює як внутрішні елементи управління (організаційну структуру, ресурси, персонал, бізнес-процеси), так і зовнішні чинники (ринкове середовище, державну політику, інституційне оточення, науково-освітній простір). Ефективність такої моделі визначається здатністю підприємства синхронізувати власні можливості з вимогами зовнішнього середовища, використовуючи інновації як головний драйвер розвитку.

Сталий розвиток аграрного бізнесу передбачає гармонізацію економічного, соціального та екологічного вимірів діяльності підприємства. Він передбачає раціональне використання природних ресурсів, упровадження екологічно безпечних технологій, збереження біорізноманіття, підвищення якості життя сільського населення та економічну результативність господарської діяльності. Саме такий підхід формує основу для довготривалого функціонування аграрних підприємств без виснаження природного й людського потенціалу.

Сучасні умови господарювання зумовлюють необхідність формування цілісної системи управління інноваційним розвитком, у межах якої кожне управлінське рішення оцінюється крізь призму сталості. У цьому контексті інноваційна діяльність трактується як безперервний процес створення, адаптації та поширення нових знань, що забезпечують зростання продуктивності праці без шкоди для навколишнього середовища та соціальної сфери [11;15].

Особливої ваги набуває інституційна та організаційно-економічна підтримка інновацій, яка створює сприятливі умови для взаємодії бізнесу, науки, освіти, фінансових структур і держави. Така співпраця формує

інноваційну екосистему аграрного сектору, що сприяє трансферу технологій, обміну знаннями, розвитку кластерів і підвищенню інноваційної спроможності підприємств [12].

Розвиток аграрного сектору в сучасних умовах вимагає поєднання економічних інтересів із соціальною відповідальністю та екологічними обмеженнями. У цьому контексті ключового значення набуває трансформація традиційних управлінських підходів у напрямі інноваційно-орієнтованої моделі, що забезпечує ефективне використання ресурсів і створює нову якість конкурентоспроможності. Провідні науковці наголошують, що конкурентна перевага сучасного агробізнесу формується не стільки через масштаб виробництва, скільки через інноваційність, цифровізацію та гнучкість управлінських процесів. Інноваційний розвиток, за їх підходом, розглядається як синергетичний процес взаємодії економічних, організаційних, освітніх та інформаційних факторів, що створюють ефект «самопосилення» потенціалу підприємства.

Особливу роль у формуванні такої моделі відіграє людський капітал, носій знань, креативності та адаптивності, його розвиток є передумовою ефективного впровадження технологічних і організаційних інновацій. Саме підготовленість персоналу до сприйняття нових технологій визначає рівень інноваційної спроможності підприємства. У цьому зв'язку доцільно застосовувати підхід «інноваційної культури підприємства», який передбачає формування відкритого до змін середовища, підтримку ініціативності працівників, розвиток навичок співпраці та обмін знаннями.

В умовах інтеграції України до європейського економічного простору важливим орієнтиром розвитку аграрного сектору стає узгодження національних стратегій з політикою Європейського зеленого курсу (Green Deal) та програмами Horizon Europe [13]. Ці ініціативи визначають пріоритети сталого виробництва, декарбонізації та цифровізації агросектору. Застосування таких підходів в українських реаліях вимагає не лише технічної модернізації, а й адаптації управлінських моделей до європейських принципів корпоративної відповідальності, ресурсної ефективності та інноваційної відкритості. Саме інтеграція цих орієнтирів у внутрішню політику підприємств формує методологічну основу для побудови сучасної науково-практичної моделі інноваційного розвитку.

Крім того, у сучасних умовах цифрової трансформації важливою умовою сталого розвитку стає інформаційна прозорість і аналітичність управління. Використання цифрових платформ, ERP- та CRM-систем, систем моніторингу ESG-показників забезпечує інтеграцію інформаційних потоків, що підвищує якість управлінських рішень [14]. Такі технології створюють передумови для формування «розумних» аграрних підприємств (smart farms), де рішення приймаються на основі даних, а процеси оптимізуються з урахуванням ресурсної ефективності та екологічних критеріїв.

Таким чином, інноваційна модель розвитку аграрних підприємств виступає стратегічною основою їх стійкості та конкурентоспроможності. Вона визначає напрям трансформації управлінських підходів, структури ресурсів і системи взаємодії між учасниками аграрного ринку. Сукупність зазначених положень формує теоретико-методичну основу науково-практичної моделі інноваційного розвитку аграрних підприємств в умовах сталості, поданої на рис. 1.

Подана на рис. 1 модель відображає взаємозв'язок концептуальних підходів, ключових компонентів, інструментів, принципів, процесів і результатів інноваційного розвитку. Вона інтегрує наукові основи управління інноваціями з практичними механізмами їх реалізації, забезпечуючи узгодженість між стратегічними орієнтирами сталого розвитку та господарською діяльністю підприємства.

Центральне місце у моделі займає аграрне підприємство, яке є інтеграційною ланкою між внутрішніми процесами управління, ресурсним потенціалом і зовнішнім інституційно-економічним середовищем. Його розвиток базується на чотирьох концептуальних підходах, а саме: системному, екосистемному, механізмовому та модельному, що формують методологічну рамку інноваційного управління.

Системний підхід забезпечує цілісність і взаємозв'язок підсистем підприємства. Його принципи: адаптивність, взаємозалежність і саморегулювання, а інструменти: інтегровані IT-системи, цифрова аналітика, КРІ-моніторинг та процесне управління.

Екосистемний підхід орієнтований на взаємодію підприємства із зовнішніми стейкхолдерами: державою, науковими установами, бізнесом і громадами. Реалізується через трансфер технологій, кластеризацію, аграрні хаби, інноваційні платформи.

Механізмовий підхід визначає організаційно-економічний інструментарій управління інноваціями: фінансові, управлінські, мотиваційні й кадрові інструменти, що забезпечують трансформацію ідей у господарські результати.

Модельний підхід задає логіку впровадження інновацій за етапами: генерація ідеї, оцінювання, реалізація, моніторинг і масштабування. Інструментами виступають методи стратегічного планування та контролю ефективності.

У центральній частині моделі визначено ключові компоненти інноваційного розвитку аграрних підприємств: технологічний; організаційний; економічний; соціальний та екологічний. Вони відображають основні напрями трансформацій: від цифровізації виробництва й удосконалення бізнес-процесів до розвитку людського капіталу, корпоративної культури та екологічної безпеки.

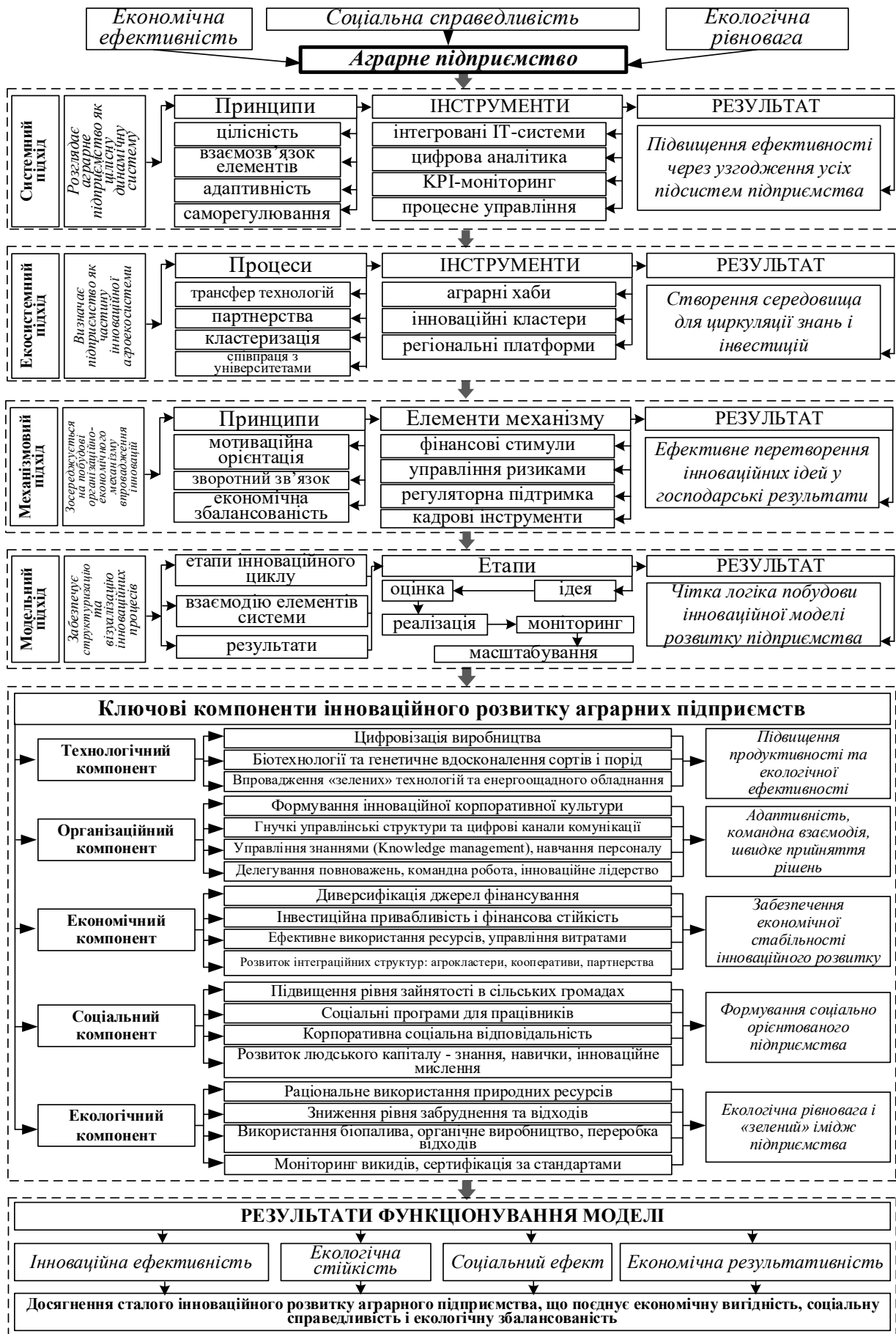

Рис. 1. Науково-практична модель інноваційного розвитку аграрних підприємств в умовах сталості

Зв'язок між підходами і компонентами забезпечується організаційно-економічним механізмом реалізації моделі, який об'єднує п'ять взаємопов'язаних підсистем: нормативно-інституційну, організаційну, економічну, інформаційно-аналітичну та соціально-мотиваційну. Завдяки цьому досягається узгодженість між стратегічними цілями підприємства, ресурсним забезпеченням і можливостями управління.

Верхній рівень моделі формують стратегічні орієнтири сталого розвитку, економічна ефективність, соціальна справедливість і екологічна рівновага. Нижній рівень, результативний - відображає ефекти впровадження моделі: підвищення інноваційної активності, зростання економічних показників, розвиток людського капіталу та зміцнення екологічної стійкості. Узагальнений ефект полягає у досягненні сталого інноваційного розвитку аграрного підприємства, що поєднує конкурентоспроможність, соціальну гармонію та екологічну відповідальність.

Отже, представлена науково-практична модель є інтегрованим інструментом управління інноваційним розвитком аграрних підприємств. Вона поєднує концептуальні підходи, механізми, інструменти й результати у єдину логічну систему, формуючи методологічне підґрунтя для реалізації стратегій сталого розвитку й підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору в умовах цифрової трансформації та глобальних викликів.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Ефективний розвиток аграрних підприємств у сучасних умовах глобальних трансформацій можливий лише за умови переходу до інноваційної моделі сталого розвитку, що забезпечує гармонійне поєднання економічної ефективності, соціальної відповідальності та екологічної збалансованості.

Запропонована науково-практична модель інноваційного розвитку аграрних підприємств поєднує чотири концептуальні підходи: системний, екосистемний, механізмний і модельний та інтегрує їх у єдину логічну структуру управління. Її реалізація ґрунтується на функціонуванні організаційно-економічного механізму, що забезпечує узгодженість стратегічних цілей сталого розвитку з управлінськими рішеннями та ресурсним потенціалом підприємства.

Ключову роль у забезпеченні ефективності моделі відіграють людський капітал, розвиток інноваційної культури та цифровізація управління, які сприяють трансформації бізнес-процесів, зростанню продуктивності та екологічній відповідальності виробництва.

Реалізація моделі створює підґрунтя для підвищення інноваційної активності, конкурентоспроможності й стійкості аграрного сектору, формуючи передумови для його довготривалого збалансованого розвитку відповідно до принципів «зеленої» економіки.

Література

1. Шумпетер Й. Теорія економічного розвитку: дослідження прибутку, капіталу, кредиту, відсотка та економічного циклу / пер. з нім. В. Старка. Київ: Основи, 1995. 472 с.
2. Porter M. Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance. New York: Free Press, 1985. 855 p.
3. Drucker P. F. Innovation and Entrepreneurship. London: Routledge, 2014. 288 p.
4. Андрійчук В. Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, аналіз: монографія. Київ: КНЕУ, 2005. 292 с.
5. Шубравська О. Інноваційний розвиток аграрного сектору економіки України: теоретико-методологічний аспект. *Економіка України*, 2012, № 1 (602), с. 27–35.
6. Бричко А. Управління інноваційним розвитком аграрних підприємств. *Економіка та суспільство*, 2022, № 45. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-2>
7. Саблук П. Т. Інноваційна модель розвитку аграрного сектору економіки України та роль науки в її становленні. Київ: ННЦ «Інститут аграрної економіки», 2016. № 9, с. 34–42.
8. Пискливець В. Інституційні засади інноваційного розвитку сільського підприємництва України в контексті євроінтеграції. *Економіка та суспільство*, 2025, № 78. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-78-102>
9. Забуранний С. В. Інституційне забезпечення інноваційної діяльності в аграрній сфері. *Ефективна економіка*, 2015, № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4361>
10. Кучер Л., Кучер А., Хареба В., Демидчук Л., Східницька Г. Розвиток інноваційної діяльності аграрних підприємств: на шляху до агробізнесу 4.0. *Аграрна та ресурсна економіка: міжнародний науковий електронний журнал*, 2023, т. 9, № 4, с. 252–286. DOI: <https://doi.org/10.51599/are.2023.09.04.11>
11. Кузьома В. Розвиток аграрного сектору економіки в парадигмі циркулярної моделі господарювання. У: *Функціонування соціально-економічних систем в контексті цілей сталого розвитку*. Харків, 2024. DOI: <https://doi.org/10.30837/ek.2023.002>
12. Ярмоленко Ю. О. Особливості сталого розвитку аграрного сектору економіки України. *Економіка та держава*, 2015, № 11, с. 112–115.

13. Європейський зелений курс: можливості та виклики для України / за ред. О. М. Колежука. Київ: Центр Разумкова, 2021. 56 с. URL: <https://dixigroup.org/storage/files/2020-05-26/european-green-dealwebfinal.pdf>
14. Бондаренко В., Омеляненко О. Тенденції розвитку аграрного сектору економіки України в контексті розвитку цифрової маркетингової діяльності. *Економіка та суспільство*, 2024, № 59. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-163>
15. Чобіток В. І. Формування системи оцінки інноваційно-інвестиційної діяльності промислових підприємств. *Соціальна економіка*. 2017. № 1 (53). С. 135–139.

References

1. Shumpeter Y. *Teoriia ekonomichnoho rozvytku: doslidzhennia prybutku, kapitalu, kredytu, vidsotka ta ekonomichnoho tsykladu / per. z nim. V. Starka*. Kyiv: Osnovy, 1995. 472 s.
2. Porter M. *Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance*. New York: Free Press, 1985. 855 p.
3. Drucker P. F. *Innovation and Entrepreneurship*. London: Routledge, 2014. 288 p.
4. Andriichuk V. H. *Efektivnist diialnosti ahrarykh pidpriemstv: teoriia, metodyka, analiz: monohrafiia*. Kyiv: KNEU, 2005. 292 s.
5. Shubravska O. Innovatsiinyi rozvytok ahramoho sektora ekonomiky Ukrainy: teoretyko-metodolohichniy aspekt. *Ekonomika Ukrainy*, 2012, № 1 (602), s. 27–35.
6. Brychko A. Upravlinnia innovatsiynym rozvytkom ahrarykh pidpriemstv. *Ekonomika ta suspilstvo*, 2022, № 45. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-2>
7. Sabluk P. T. Innovatsiina model rozvytku ahramoho sektora ekonomiky Ukrainy ta rol nauky v yii stanovleni. Kyiv: NNTs "Instytut ahramoi ekonomiky", 2016, № 9, s. 34–42.
8. Pysklyvets V. Instytutsiini zasady innovatsiinoho rozvytku silskoho pidpriemnytstva Ukrainy v konteksti yevrointehratsii. *Ekonomika ta suspilstvo*, 2025, № 78. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-78-102>
9. Zaburannyi S. V. Instytutsiine zabezpechennia innovatsiinoi diialnosti v ahramii sferi. *Efektivna ekonomika*, 2015, № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4361>
10. Kucher L., Kucher A., Khareba V., Demydchuk L., Skhidnytska H. Rozvytok innovatsiinoi diialnosti ahrarykh pidpriemstv: na shliakhu do ahrobiznesu 4.0. *Ahrarna ta resursna ekonomika: mizhnarodnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*, 2023, t. 9, № 4, s. 252–286. DOI: <https://doi.org/10.51599/arc.2023.09.04.11>
11. Kuzoma V. Rozvytok ahramoho sektora ekonomiky v paradyhmi tsykuliarnoi modeli hospodariuvannia. U: *Funktsionuvannia sotsialno-ekonomichnykh system v konteksti tsilei staloho rozvytku*. Kharkiv, 2024. DOI: <https://doi.org/10.30837/ek.2023.002>
12. Yarmolenko Yu. O. Osoblyvosti staloho rozvytku ahramoho sektora ekonomiky Ukrainy. *Ekonomika ta derzhava*, 2015, № 11, s. 112–115.
13. Yevropeiskyi zelenyi kurs: mozhlyvosti ta vyklyky dlia Ukrainy / za red. O. M. Kolezhuka. Kyiv: Tsentr Razumkova, 2021. 56 s. URL: <https://dixigroup.org/storage/files/2020-05-26/european-green-dealwebfinal.pdf>
14. Bondarenko V., Omelianenko O. Tendentsii rozvytku ahramoho sektora ekonomiky Ukrainy v konteksti rozvytku tsyfrovoyi marketynhovo diialnosti. *Ekonomika ta suspilstvo*, 2024, № 59. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-163>
15. Chobitok V. I. Formuvannia systemy otsinky innovatsiino-investytsiinoi diialnosti promyslovykh pidpriemstv. *Sotsialna ekonomika*. 2017. No. 1 (53), pp. 135–139.